

NOTAT

21. januar 2021

Jour. nr. 21/00427

Til Kulturministeren

Redegørelse for Nyborg Slot projektet i anledning af Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse

Efter anmodning fremsendes hermed redegørelse for projektets status i forbindelse med afgørelsen fra Miljø- og Fødevareklagenævnet.

Projektets indhold og forløb

Nyborg Slot projektet består af tre dele.

For det første en ud- og indvendig restaurering af slottets oprindelige Kongefløj og vagttårn. For det andet en ny udformning af byens torv foran rådhuset. Og for det tredje en opførelse af et nybyggeri, som fortolker og delvis genopfører den oprindelige borgstruktur samt tilføjer en påbygning til det eksisterende vagttårn. Den nybyggede del indeholder adgangsveje med fuld tilgængelighed til den oprindelige fløj, samt museumsfaciliteter, billet- og toiletfaciliteter, butik, cafe, særudstillings-lokaler og foredragssal.

Forløbet af projektet har i oversigtsform været følgende:

2010-12	Idéudvikling og vision på baggrund af initiativ fra Østfyns Museer
2009-20	Omfattende arkæologiske undersøgelser i takt med projektets udvikling
2015, maj	Folketingets Finansudvalg tilslutter sig, at projektet igangsættes inden for en samlet økonomisk ramme på 270 mio.kr.
2015, juni	International arkitektkonkurrence udskrives
2016, april	Vinderprojektet offentliggøres
2016-20	Vinderprojektet bearbejdes.
2016-19	Dialog med myndigheden for fortidsmindefredning om projektet
2016-19	Dialog med myndigheden for bygningsfredning om projektet, herunder ed to positive udtalelser fra det Særlige Bygningssyn
2017-21	Restaurering af Kongefløjen udføres
2019-20	Renovering af Torvet udført
2019, juni	Bygningsfrednings- og fortidsmindemyndighed godkender projektet
2019, juli	Fire foreninger påklager dispensationen fra fortidsmindemyndigheden til Miljø- og Fødevareklagenævnet
2020, juni	Folketingets Finansudvalg tilslutter sig at projektet fortsættes, og godkender en projektudvidelse på 50 mio. kr.
2020, december	Miljø- og Fødevareklagenævnet træffer afgørelse

Projektets baggrund var, at Kongefløjen på Nyborg Slot var i meget ringe forfatning, og behovet for restaurering var veldokumenteret. Samtidigt ønskede Østfyns Museer og Nyborg Kommune en bedre formidling af Nyborg Slot og dets sammenhæng med Nyborg by. Visionen om at genskabe forståelsen af Nyborg Slot og Nyborg by som en sammenhængende historisk helhed samtidig med en omfattende restaurering af slottet, førte i 2013 til et forundersøgelserprojekt og videre til en international projektkonkurrence i 2015/2016.

I maj 2015 blev projektet tiltrådt af Finansudvalget ved aktstykke 128. Den samlede udgift udgjorde 270 mio. kr. jf. aktstykket samt 5,3 mio. kr. allerede afholdte udgifter til forundersøgelse og projektering, i alt, 275,3 mio. kr. (2015-pl), som blev finansieret af A. P. Møller Fonden med 100 mio. kr., Realdania med 100 mio. kr., Nyborg Kommune med 35,3 mio. kr. og Slots- og Kulturstyrelsen med 40 mio. kr. I juni 2020 blev et nyt aktstykke, som indeholdt en fordyrelse på 50,2 mio.kr. (2020-pl), tiltrådt af Finansudvalget. Fordyrelsen skyldtes bl.a., at projektet var blevet udvidet, så Vagttårnet forhøjes. Forhøjelsen var ikke en del af det oprindelige projekt, men blev senere besluttet af styregruppen for at imødekomme arkitektkonkurrencens dommerbetænkning, Dertil er der foretaget tilpasninger af det oprindelige projekt således, at der har kunnet skabes grundlag for de nødvendige tilladelser/dispensationer efter fredningslovgivningen. Særligt blev projektet for Udstillingsfløjen ændret så grundlæggende, at der reelt var tale om en fuldstændig omprojektering. Fordyrelsen blev finansieret af A. P. Møller Fonden med 14 mio. kr., Realdania med 13,6 mio. kr., Nyborg Kommune med 11,3 mio. kr. og Slots- og Kulturstyrelsen med 11,3 mio. kr. Pt. udgør det samlede forbrug på projektet 105,7 mio. kr. Af dette forbrug vedrører ca. 40% restaurering af Kongefløjen (udføres), ca. 20% istandsættelsen af Torvet (udført) og ca. 40% Udstillingsfløjen mv. Til dette forbrugstal skal lægges 12,6 mio.kr som parterne bag projektet afholdt i 2013-2015 til forundersøgelser og gennemførelse af arkitektkonkurrencen.

I april 2016 offentliggjordes vinderprojektet. I dommerbetænkningen var angivet en række forhold ved projektet, som dommerkomiteen fandt, at der var behov for at bearbejde yderligere. Herefter påbegyndtes en meget detaljeret og langvarig dialog med myndigheden for bygningsfredningen og fortidsmindefredningen, som resulterede i omfattende tilpasninger af det oprindelige vinderprojekt i forlængelse af dommerkomiteens bemærkninger. I juni 2019 meddelte Slots- og Kulturstyrelsens Center for Kulturarv (den ansvarlige myndighed for bygningsfredning og fortidsmindefredning) de detaljerede nødvendige tilladelser til nybyggeriet.

Østfyns Museer anvendte frem til 2016 to nyere ikke-fredede gule bygninger på Slotsholmen til cafe, billetsalg, toilet og kontorer. Disse bygninger blev nedrevet i vinteren 2017 for at muliggøre, at der kunne laves arkæologiske undersøgelser under den nordlige gule bygning, som lå samme sted som den kommende udstillingsfløj ønskedes opført. Den sydlige gule bygning lå uden for byggefeltet, men skulle ikke indgå i det samlede projekt og blev derfor nedrevet samtidigt med den nordlige bygning. Nedrivningen af de to bygninger forgik i en samlet proces, herunder i en samlet myndighedsansøgning og en samlet offentlig høring samt en fælles nedrivningsentreprise.

Gennem hele projektperioden startende i 2010 har der været en omfattende kommunikation til og i offentligheden om projektet, med talrige artikler, indlæg i radio og tv, offentlige møder, bogudgivelser med mere. Debatten indeholdt både positive tilkendegivelser om projektet, herunder en betydelig lokalpolitisk opbakning, og kritiske stemmer, herunder fra en i 2018 startet forening, Kultur & Arv.

Også fra landspolitisk side har der været bevågenhed om projektet. Siden projektets start i 2010 har de på skift siddende seks kulturministre vist interesse for projektet, og der er besvaret spørgsmål fra Folketingets Kulturudvalg¹ og § 20 spørgsmål². I de tre mest aktuelle svar (fra kulturminister Joy Mogensen) understreges det, at rammerne for projektets udførelse afhænger af Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse.

Efter afgørelserne fra Center for Kulturarv i Slots- og Kulturstyrelsen i juni 2019 blev fortidsmindedispensationen påklaget af i alt fire foreninger til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Tilladelsen efter bygningsfredningsloven indeholder alene en klageadgang for ejer af bygningen (staten), og blev således ikke påklaget til Kulturministeriet. I klageperioden fortsatte arkitekt- og ingeniørprojekteringen af den nye udstillingsfløj. Dette for at undgå yderligere forsinkelser og fordyrelser, og for at sikre sammenhængen samt kvaliteten i projekteringen. Kulturministeren orienterede Finansudvalget om blandt andet disse forhold den 4. februar 2020, herunder at:

”De fysiske dele af projektet, som er omfattet af klagesagerne, igangsættes ikke. De vedrører tårnforhøjelsen og udbygningen med den nye udstillingsfløj. For de dele af projektet, der ligger inden for rammerne af det oprindelige aktstykke fra maj 2015, fortsætter Slots- og Kulturstyrelsen dog arbejdet. Det drejer sig om restaurering af Kongefløjen og udvikling af torvet. Slots- og Kulturstyrelsen fortsætter tillige projekteringen af nybyggeri og tårnudvidelse.”

I december 2020 traf Miljø- og Fødevareklagenævnet afgørelse i sagen. Et flertal bestående af fire medlemmer i Miljø- og Fødevareklagenævnet vurderede, at klagerne burde imødekommes og anførte:

”at hensynet til de formidlingsmæssige interesser ikke opvejer projektets omfattende fysiske og visuelle indgreb, herunder de arkæologiske lag. Flertallet vurderer endvidere, at projektet vil kunne medføre en uønsket præcedensvirkning”.

Nævnets behandling af projektet vedrører ”bygge- og formidlingsprojektet” på fortidsmindet. Tre medlemmer i nævnet stemte for at afvise klagerne og således give projektet mulighed for at blive gennemført.

Den del af Nyborg Slot-projektet, der vedrører et nybyggeri, kan herefter på det foreliggende grundlag ikke gennemføres. De to øvrige dele af projektet – restaurering af Kongefløjen og vagttårn samt ny udformning af Nyborgs torv foran rådhuset – kan derimod gennemføres som planlagt. For så vidt angår restaurering af både Kongefløj og vagttårn, er der meddelt selvstændige dispensationer til disse projektdele. Dispensationerne vedrørende restaureringsarbejdet er ikke påklagede.

Slots- og Kulturstyrelsen bemærker generelt, at museumsloven § 29 j ikke i sin ordlyd indeholder kriterier for, hvad der kan begrunde et særligt tilfælde, der kan fravige lovens forbudsbestemmelse i § 29 e, stk. 1.

Hvert fortidsmindesag vurderes unikt på baggrund af de specifikke omstændigheder, der gør sig gældende for det enkelte fortidsminde. I nærværende sag har styrelsen fagligt skønnet, at projektet

---

¹ S 658 – 2017-18 spørgsmål fra Alex Ahrendtsen til Mette Bock

² KUU, Al. del. – 2019-20 spørgsmål 389-391 til Joy Mogensen

kunne udgøre et særligt tilfælde, der kan fravige lovens forbudsbestemmelse i § 29 e, stk. 1. Miljø- og Fødevareklagenævnet har med snævert flertal skønnet det anderledes.

Styrelsen bemærker, at Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet få afgørelser efter museumslovens § 29 j, hvor begrundelsen for dispensation er formidlingshensyn. Derfor foreligger der kun ganske lidt praksis fra nævnet.

Styrelsen bemærker til det samlede forløb, at der principielt altid vil være en vis usikkerhed knyttet til byggeprojekter, der er omfattet af krav om tilladelser fra myndigheder, hvis afgørelserne indebærer et element af fagligt skøn. En del af baggrunden herfor er, at myndighederne, herunder myndigheden på fortidsmindefredningsområdet, først har fagligt grundlag for endeligt at vurdere og dermed tage formelt stilling til et byggeprojekt, når det pågældende projekt foreligger beskrevet i en ret konkret og detaljeret form. Derfor vil bygherrer oftest skulle bruge en del tid og økonomiske midler på projektudviklingen, før de med sikkerhed kan kende myndighedernes konklusion i forhold til godkendelse af deres projekt. Slots- og Kulturstyrelsens fortidsmindemyndighed og bygningsfredningsmyndighed tilstræber altid at indgå i tidlig dialog med bygherrer mv. om projekter på fredede ejendomme med henblik på at vejlede disse om, hvad der vil kunne forventes godkendt.

Denne vejledning gives dog altid med forbehold for konkret vurdering af den endelige ansøgning på baggrund af det detaljerede, endelige projekt.

Udgangspunktet for Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse er, at nævnet efterprøver den afgørelse, der klages over. Der er ikke praksis for en forudgående og vejledende dialog med Miljø- og Fødevareklagenævnet. En tilladelse fra Slots- og Kulturstyrelsens fredningsmyndighed vil dog i sagens natur i et vist omfang kunne tolkes som vejledende. I den forbindelse bemærkes, at Miljø- og Klagenævnet kun sjældent omgør styrelsens afgørelser.

Mulighed for alternative projekter inden for rammerne af afgørelsen fra Miljø- og Fødevareklagenævnet.

Som det ses af Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse, jf. ovenfor, er den ganske kortfattet begrundet, hvilket gør det vanskeligt at vurdere, i hvilket omfang afgørelsen åbner op for, at et alternativt projekt i mindre eller anderledes form vil kunne opnå en tiltrædelse fra nævnet, såfremt styrelsen giver dispensation hertil, og dispensationen påklages. Det fremgår af nævnets afgørelse at de har valgt at behandle: *”bygge- og formidlingsprojektet som helhed. Nævnet har ikke fundet anledning til at adressere projektets enkeltelementer.”*

Principielt set kan man forestille sig to typer af alternative projekter.

For det første en ”minimumsmodel” med henblik på at få det eksisterende slot til teknisk og praktisk at fungere som besøgssted. Eller en udvidet model, hvor der etableres nye bygningsfaciliteter til museumsformidling mv. Begge modeller vil skulle godkendes af såvel fredningsmyndighederne i Slots- og Kulturstyrelsen og, såfremt en godkendelse fra styrelsen igen måtte blive påklaget, tillige af Miljø- og Fødevareklagenævnet.

Funktionelt betragtet vil et minimumsprojekt indeholde to hovedelementer af funktioner:

Der er behov for et teknikrum på ca. 40 m² for at styre forsyningen til Kongefløjen. For at Kongefløjen skal kunne godkendes brandmæssigt i forhold til publikum, vil der skulle etableres flugtveje fra bygningen med en trappe til 2. og 3. stokværk. Hvis der skal sikres fuld tilgængelighed, herunder for gangbesværede, vil der herudover skulle etableres en elevator.

Et helt basalt niveau vil herudover indeholde faciliteter til billetsalg, toiletter, garderobe, depotrum, personalerum. En lidt større, men stadig basal model kunne indeholde en mindre museumsbutik og/eller en mindre cafe med tilhørende køkken. Et sådant niveau kan sammenlignes med situationen før 2017 hvor to mindre bygninger, som museet anvendte til disse formål, blev nedrevet. Det samlede areal for disse to bygninger udgjorde 460 m².

For det andet kunne man forestille sig "en udvidet model", der vil indebære et areal afsat til fast historisk formidling og skiftende særudstillinger samt en forøget museumsbutik og en forøget cafe/restaurant. Parallelt med dette vil øvrige arealer, eksempelvis til toiletter også blive forøget. I konkurrenceprogrammet for 2015 er der defineret et minimumsareal på 1.665 m² og et ønsket areal på 2.090 m². Man vil muligvis kunne etablere et driftsmæssigt sammenhængende areal på mindre end 1.665 m².

Såvel de faciliteter som er nævnt under den basale model som en ny museumsbygning vil principielt kunne etableres et andet sted i Nyborg end på det fortidsmindefredede slotsanlæg og vil i så tilfælde ikke være begrænset af museumslovens regler. Ønsker man "en udvidet model", hvor der derimod placeres nye bygninger på det fredede område, vil et sådant projekt som nævnt skulle godkendes af såvel fredningsmyndighederne i Slots- og Kulturstyrelsen og, såfremt en godkendelse fra styrelsen igen måtte blive påklaget, tillige af Miljø- og Fødevarerklagenævnet. På baggrund af den meget kortfattede begrundelse i nævnets afgørelse om sagen, er det ikke muligt for styrelsen at vurdere, hvor omfattende et alternativt projekt nævnet ville kunne godkende.

Hvilke lovændringer ville der skulle til for at kunne imødekomme et lignende projekt?

Museumsloven er restriktiv og indeholder et forbud mod ændring af fortidsmindernes tilstand. Det er lovens intention at beskytte fortidsminderne mod fysiske og visuelle indgreb og således sikre, at deres arkæologiske vidnesbyrd bevares intakt og deres oprindelige udtryk og fortælling opretholdes. Museumsloven giver Slots- og Kulturstyrelsen mulighed for i særlige tilfælde at dispensere til ændringer på fortidsminderne.

Styrelsen dispenserer især til:

- 1) Krav, som udspringer af anden lovgivning, (nødvendige) almene behov, sikkerhed o. lign.,
- 2) Tiltag, som fører til en forbedring af fortidsmindets tilstand i fysisk og/eller visuel henseende,
- 3) Tiltag, som kan føre til en forbedret formidling og tilgængelighed.
- 4) Forskningsbaserede undersøgelser.

Baggrunden for afgørelsen vedr. Nyborg Slot er det ansøgte projekts formidlingsmæssige perspektiver. Det var styrelsens skønsmæssige vurdering, at det ansøgte projekt formidler Nyborg Slots historie i respekt for fortidsmindets beskyttelse og bevaring.

Såfremt Nyborg Slot-projektet eller tilsvarende projekter andre steder vil skulle kunne gennemføres i videre omfang, vil der således skulle etableres et ændret lovgrundlag herfor. Dette vil principielt kunne ske på to måder. Ved en ændring af museumsloven eller ved vedtagelse af anlægslove, der tager konkret stilling til de enkelte byggeprojekter.

Ændring af museumsloven:

Med udgangspunkt i klagenævnets afgørelse vil der for at kunne imødekomme Nyborgs Slot-projektet eller et lignende projekt skulle ske en ændring af museumsloven, så der åbnes op for en mindre grad af fortidsmindebeskyttelse i forhold til etablering af bygninger og lignende, der etableres med henblik på bedre formidling af fortidsminder.

Man vil i givet fald skulle ændre i de centrale bestemmelser i museumsloven om fortidsmindebeskyttelse, der har dannet grundlag for områdets regulering gennem næsten hundrede år. Det tilsiger, at formuleringen og dermed konsekvenserne af en sådan lovændring overvejes nøje. Der skal således tages politisk stilling til, hvilken balance man fremover ønsker mellem et hensyn til i større omfang at kunne imødekomme forslag til museums/formidlings-byggerier på eller i direkte tilknytning til lovbeskyttede fortidsminder og bygningsmæssige genskabelser af ruiner og lignende over for det hensyn, der i dag er det bærende i museumsloven, nemlig at beskytte fortidsminderne mod fysiske og visuelle ændringer og således sikre, at deres arkæologiske vidnesbyrd bevares intakt og deres oprindelige udtryk og fortælling opretholdes for eftertiden.

Det bemærkes, som også nævnt ovenfor, at formidlingshensyn allerede i dag er et af de hensyn, der både i Slots- og Kulturstyrelsens og i Miljø- og Fødevareklagenævnets praksis kan retfærdiggøre, at der dispenseres fra museumslovens generelle forbud mod byggeri mv. på fortidsminder. En lovændring vil således skulle give rammer for, at dette hensyn tillægges yderligere vægt end hidtil. Eksempelvis kan bestemmelsen i museumslovens § 29 j suppleres med en beskrivelse af, hvilke kriterier der blandt andet kan tillægges afgørende vægt for at udgøre et særligt tilfælde, når hensynet til at fravige forbudsbestemmelsen hviler på formidlingshensyn.

En mulighed kunne være, at der i museumsloven indskrives bestemmelser om, at formidlingstiltag i form af bygninger kan ske på fortidsminder, hvis oprindelige funktion ikke er forståelig i fortidsmindets nuværende fysiske tilstand. Formidlingstiltagene skal således gøre svært forståelige fortidsminders oprindelige form tilgængelig for besøgende, og kan kun placeres direkte på fortidsmindet, såfremt denne formidling ikke hensigtsmæssigt kan lade sig gøre andre steder.

En mere vidtgående model kunne være i lovgivningen også at åbne yderligere op for museums-formidlingsbygninger på fortidsminder, uden at stille krav om, at ønsket om fysisk placering på selve fortidsmindet begrundes i, at bygningen indgår i en rumlig genskabelse af et historisk byggeri.

I begge modeller vil der i lovgivningen skulle tages stilling til i hvilket omfang, fredningsmyndighederne fortsat også i forbindelse med ansøgninger om museums-/formidlingsbyggeriet på fredede fortidsminder vil skulle foretage en selvstændig bedømmelse og afvejning af projektets størrelse, udformning samt fysiske og visuelle påvirkning af fortidsmindet set over for hensynet til beskyttelsesinteressen knyttet til værdien af det konkrete fortidsminde.

Det kan endvidere overvejes i loven at indsætte en mulighed for, at fredningsmyndighederne kan give en principgodkendelse, der kan påklages. Dette vil mindske usikkerhederne for bygherrer knyttet til fredningsmyndighedernes godkendelse af det endelige projekt.

Det bemærkes, at også efter en ændret lovgivning vil byggeprojekter skulle konkret myndighedsvurderes (efter reglerne i den ændrede lovgivning) af hhv. Slots-og Kulturstyrelsen samt, ved påklage, Miljø- og Fødevarerklagenævnet, medmindre også lovens klagereregler ændres. Det gælder principielt også Nyborg Slot-projektet. Såfremt en ændret lovgivning jf. ovenfor vil signalere formidlingshensynets væsentlighed, er det sandsynligt, at nævnet vil komme til en anden afgørelse end den aktuelle for så vidt angår formidlingsinteresser over for bevaringshensyn.

En sådan udvidet mulighed for etablering af formidlingsbyggeri på fredede fortidsminder vil give generel øget mulighed for site-nær formidling af Danmarkshistorien og dermed også øget mulighed for at tiltrække flere besøgende til konkrete fortidsminder.

En således ændret lovgivning vil imidlertid også indebære en øget risiko for, at besøgende i større grad mister muligheden for en autentisk oplevelse af fortidsminderne i deres uforstyrrede og autentiske form, således at den besøgende med udgangspunkt i mere beskedne formidlingsgreb og egen fantasi selv kan skabe fortælling og oplevelse.

En anden risiko kan være, at massive og måske irreversible formidlingsgreb kan være præget af aktuelle strømninger/tendenser. Store formidlings tiltag, der er interessante på anlægstidspunktet, kan vise sig at være utidssvarende i forhold til eftertidens fortolkning af fortidsmindet.

Gennemførelse ved en anlægslov

En alternativ lovgivningsmæssig løsning vil være at vedtage en anlægslov af Folketinget. En anlægslov etablerer et samlet og fuldstændigt lovmæssigt grundlag for et givent byggeprojekt og vil dermed ikke skulle godkendes efter anden lovgivning.

Anlægslove er med til at give en klar retlig ramme for et projekt, så man i videst muligt omfang mindsker risici og usikkerheder og undgår fordyrende forsinkelser. Anlægslove er således med til at understøtte, at projekterne holder sig inden for de fastlagte tidsplaner og budgetter. Anlægslove bruges generelt i forbindelse med store infrastrukturprojekter såsom motorveje, broer, omfartsveje, jernbaner etc. Anlægslove er vedtaget i en politisk proces og har derfor ikke samme præcedensvirkning som afgørelser foretaget efter almindelig lovgivning.

Med en anlægslov overtages museumslovens bestemmelser. Ofte henvises i anlægslove til, at anlægsloven skal varetage de samme hensyn som de sektorlove, som det konkret besluttes, den skal træde i stedet for. Om dette i de konkrete tilfælde altid indebærer, at der faktisk foretages en helt tilsvarende materiel vurdering af projektet, som ville være sket efter særlovgivningen, er i sagens natur svært at vurdere, da det netop sker i en anden proces.

Et eksempel på en anlægslov er lov nr. 381 af 26. april 2017 om anlæg af et nyt Statens Naturhistoriske Museum. Det oplyses om denne anlægslov, at anlægsprojektet til det naturhistoriske museum rummede betydelige risici, projektets unikke karakter, volumen, beliggenhed og kompleksitet taget i betragtning. Anlægsloven for projektet omfatter en række bestemmelser om natur-, miljø- og beskyttelsesforhold, klageadgang, domstolsprøvelse m.v., og på en række punkter udgør loven en

fravigelse fra plan-, natur- og miljølovgivningen. Det fremgår af loven i § 2, bl.a. at reglerne i museumslovens kapitel 8 og 8 a ikke finder anvendelse ved anlæggelsen af det naturhistoriske museum³.

I et tilfælde som Nyborgs Slot projektet vil det være en del af formålet med anvendelsen af en anlægslov, at der tages konkret politisk beslutning om, at projektet skal gennemføres, selvom det ikke kunne godkendes af Miljø og Fødevareklagenævnet efter museumslovens bestemmelser om fortidsmindefredning.

Sagen vedrørende Nyborg Slot adskiller sig formentligt fra andre sager vedrørende valget af anlægslove, idet man typisk vurderer behovet for en anlægslov inden den pågældende sag går i gennem det almindelige administrative klagesystem.

---

³ For loven stemte 90 (S, DF, V, LA, RV, SF og KF), imod stemte 15 (EL og ALT), hverken for eller imod stemte 0